

TARTU OSKARO LUTSO VIEŠOJI BIBLIOTEKA: IŠSKIRTINĖ KULTŪROS PATIRTIS GYVENTOJAMS IR MIESTO SVEČIAMS

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Tartu Oskaro Lutso viešoji biblioteka (est. *Tartu Oskar Lutsu Nimeline Linnaraamatukogu*) – tai Tartu miesto savivaldybės viešoji biblioteka, įkurta 1920 m., kai miesto valdžios žinion buvo perduota Tartu viešosios bibliotekos draugijos įsteigta jos pirmakė, gyvavusi nuo 1913 m. 1936 m., atlikus kai kuriuos rekonstrukcijos darbus, biblioteka įsikūrė XIX a. pastate Kompanii gatvėje, Tartu senamiesčio širdyje, kur gyvuoja iki šiol.

1926 m. buvo įsteigtas pirmasis bibliotekos filialas,

o 1928 m. – antrasis. Šiuo metu biblioteka turi penkis filialus: Annelinna, Ilmatsalu, Karlova-Ropka ir Tammelinna, kurie įsikūrę netolimose Tartu apylinkėse.

1952–1987 m. biblioteka vadinosi rusų rašytojo Nikolajaus Gogolio vardu, nuo 1987 m. jai suteiktas Tartu gyvenusio ir dirbusio estų literatūros klasiko Oskaro Lutso (1887–1953) vardas.

Šiuo metu tai – Tartu mieste daugiausia lankoma kultūros įstaiga, kurią per dieną aplanko apie 1 500 žmonių, o per metus

skaičiuojama beveik pusė milijono apsilankymų. Per metus knygų pasiskolinama daugiau nei 1 milijoną kartų, įstaigoje surengiama apie 500 renginių bei 100 parodų.

Bibliotekos fondą sudaro 600 214 dokumentų, iš kurių apie 6 700 – el. knygų. Teigiama, kad kas trečias Tartu gyventojas naudojasi bibliotekos paslaugomis. Biblioteka skaičiuoja 35 766 registruotus vartotojus. Tai antroji pagal dydį Estijos viešoji biblioteka (pirmoji pagal dydį – Estijos nacionalinė biblioteka, *Eesti Rahvusraamatukogu*). Tačiau

Tartu miesto biblioteka pralenkia nacionalinę lankytojų skaičiumi. Vidutiniškai kiekviename Tartu viešosios bibliotekos renginyje dalyvauja 31 žmogus. Skaičiuojama arti 600 000 virtualių apsilankymų įstaigos interneto svetainėse ir kitose internetinėse bibliotekos platformose per metus.

Tartu – UNESCO literatūros miestas

Tartu yra pripažintas UNESCO literatūros miestas, todėl viena iš pagrindinių Tartu Oskaro Lutso viešosios bibliotekos misijų – skaitymo skatinimas ir populiarinimas. To siekiama ne tik kasdiene įstaigos veikla, bet ir išskirtiniais projektais, tokiais kaip duomenų bazė „Tartu grožinėje literatūroje“ (<https://teele.luts.ee>, yra ir mobilioji programėlė „TartuFic“, kišeniniai gidai, rengiamos ekskursijos), literatūros svetainė (www.luts.ee/kirjandusveeb), istorijų stotelės „JutuPeatus“ (www.jutupeatus.ee)

Duomenų bazė „Tartu grožinėje literatūroje“ sukurta siekiant sudaryti galimybę pažinti miestą tokį, kokį jį

pavaizdavo daugiausia Estijos rašytojai, aprašę patį miestą, jo atmosferą, žmones, istorinius ženklus, kasdienį gyvenimą ir jo būdingus reiškinius, tokius kaip studentai, kavinės, kuosų pulkai ir medinės architektūros kvartalai. Duomenų bazėje galima ieškoti tekstų pagal rašytojų pavardes, knygų pavadinimus ar reikšminius žodžius ir surasti eilėraščių, prozos ar poezijos kūrinių ištraukų, nuotraukų ir žemėlapių.

Šiuo projektu siekiama išsaugoti Tartu kultūros istoriją, sukurti saitus tarp dvasinės ir fizinės erdvių, padėti studentams, tyrėjams, kraštotyrininkams ir kitiems susidomėjusiems surasti ir susieti šaltinius bei duomenis. Tolimesnis projekto tikslas – pristatyti Estijos kultūrą kitose šalyse. Tačiau užvis svarbiausia – įkvėpti žmones skaityti ir atrasti.

Tartu miesto bibliotekos literatūros svetainėje galima rasti bibliotekoje rengiamų literatūrinių parodų medžiagos, Estijos literatūros

apdovanojimų apžvalgų, literatūrinių tinklaraščių ir kitos informacijos apie bibliotekos veiklą, susijusią su literatūros propagavimu. Čia taip pat skirta nemažai dėmesio Oskarui Lutsui: pateikta jo biografija, apžvelgta kūryba,

pristatyti teatro bei kino darbai pagal rašytojo kūrinius.

Istorijų stotelės „JutuPeatus“ – tai šimtas stotelių, šimtas ženklų, kuriuos galima rasti visoje Estijoje ant namų sienų ir žibintų stulpų, tiltų turėklų ir mūrų. Interneto svetainėje www.jutupeatus.ee pateiktas žemėlapis su visų ženklų vietomis ir pagrindine ženkluose pateikiama informacija – literatūros kūrinio, besisiejancio su tam tikra vietoje, autoriaus pavarde, taip pat to kūriniu fragmentu. Visos stotelės kaip nors sieja vietoves su literatūros kūriniais. Interneto

svetainėje arba nuskenavus ant paties ženklo esantį QR kodą galima ir pasiklausyti aktoriaus skaitomo kūrinio. Istorijų stoteles galima rasti ir naudojantis mobiliąja žemėlapių ir audiogidų platforma „NaviCup“.

Biblioteka aktyviai įsitraukia į miesto kultūrinę veiklą ir bendrai kitomis organizacijomis rengia šias šventes: vaikų ir jaunimo festivalį LUUP (kartu su Estijos gimtosios kalbos mokytojų draugija ir Estijos literatūros draugija), tarptautinį literatūros festivalį „Prima vista“ (kartu su Tartu savivaldybe ir Estijos kultūros

ministerija), teikia Tartu vaikų literatūros apdovanojimą (kartu su Tartu savivaldybe ir Tartu žaislų muziejumi).

Vienas iš didžiausių kasmetinių renginių – gegužę vykstantis tarptautinis literatūros festivalis „Prima Vista“. Kaip rašoma festivalio interneto svetainėje (<https://kirjandusfestival.tartu.ee/>), gegužė Tartu mieste nėra paprastas mėnuo – tai laikas, kai miesto gatves pripildo ypatinga atmosfera, oras tiesiog gaudžia nuo žodžių, minčių ir reikšmių. Festivalis, pirmą kartą surengtas 2004-aisiais, sutelkia Tartu literatūrinės organizacijas. Kasmet jis vis auga, suburdamas ir pristatydamas žymiausius Estijos ir užsienio autorius. Šiuo metu šiame savaitės trukmės renginyje kasmet apsilanko apie 10 000 įvairaus amžiaus ir įvairių visuomenės grupių žiūrovų.

„Prima Vista“ – svarbiausias Tartu kaip UNESCO literatūros miesto akcentas, festivalis dvyk yra gavęs Tartu miesto kultūros premiją ir tris kartus – Europos festivalių organizacijos (EFFE) ženklą. Renginys, vykstantis daugybėje vietų visame mieste, yra atviras visokioms bendradarbiavimo formoms, todėl sukūrė stiprų ir nuolat augantį tinklą, bendradarbiaudamas su įvairiausiomis švietimo, kultūros įstaigomis, knygynais, muziejais, amatų dirbtuvėmis, bendruomenėmis, kavinėmis ir prekybos centrais.

Festivalis kupinas skaitymų, pristatymų, paskaitų, dirbtuvių, renginių šeimoms – visko, kas padeda susitikti rašytojams ir skaitytojams. Per dvidešimtį festivalio gyvavimo metų šiame renginyje svečiavosi tokie žinomi autoriai kaip Umberto Eco, Yevgeni Grishkovetz, Sofi Oksanen, Bruce Sterling, Lyudmila Ulitskaya, John

Cooper Clarke, Wolf Biermann, Klaus-Peter Wolf, Olga Tokarczuk ir daugelis kitų. Čia kasmet vieši ir lietuvių autoriai. Festivalio programoje, kurios didžioji dalis skirta literatūrai, rašytiniam ir sakytiniam žodžiui, yra ir koncertų, filmų vakarų, parodų ir kitų meno formų, besisiejantių su literatūra. „Prima vista“ nuolat ieško naujų būdų, kaip pristatyti literatūrinę kūrybą, įkvėpti rašytojus ir pritraukti naujų auditorijų.

Bendruomenės telkimas: hobių puoselėjimas, sėklų biblioteka ir bendruomenės sodas

Tartu Oskaro Lutso bibliotekos pagrindiniame pastate senamiestyje, Kompanii gatvėje, ir padaliniuose gyventojams siūlomos įvairiausios veiklos, kuriomis siekiama gerinti visuomenės gyvenimo kokybę bei stiprinti bendruomenės ryšius.

Bibliotekos pagrindiniame pastate, Vaikų ir jaunimo skyriuje, įsikūrusi Sėklų biblioteka garantuoja gyventojams bendruomenišką

augalininkystės džiaugsmą, suteikia galimybę drauge su kitais puoselėti savo hobį, keistis sėklomis ir augalais, rengti vaisių bei daržovių parodas.

Bibliotekoje galima pasiskolinti ne tik sėklų, bet ir stalo žaidimų, muzikos instrumentų, naudotis siuvamosiomis mašinomis, 3D spausdintuvais, fotojuostelių skeneriais, jrišimo aparatais, žaidimų konsolėmis, virtualiosios realybės įrenginiais.

Veikia kūrybiškumo erdvės, įvairūs klubai. Teikiamos gyventojų mokymo paslaugos: pavyzdžiui, senjorai mokomi naudotis išmaniaisiais įrenginiais.

Tammelinna padalinyje vaikams mokytis skaityti padeda terapinis šuo Yato. Annelinna padalinyje veikia bendruomenės sodas: čia šeimos ar pavieniai asmenys metų laikotarpiui eilės tvarka gali gauti sklypelį žemės, kuriame sodina gėles, daržoves, priekonus. Tai puiki laisvalaikio bei ugdomoji veikla bendruomenei.

didžiausiu Estijos universitetu, Tartu universiteto Gamtos istorijos muziejumi ir botanikos sodu, Tartu meno muziejumi, šauniu ir įtraukiančiu mokslo centru „Ahhaa“.

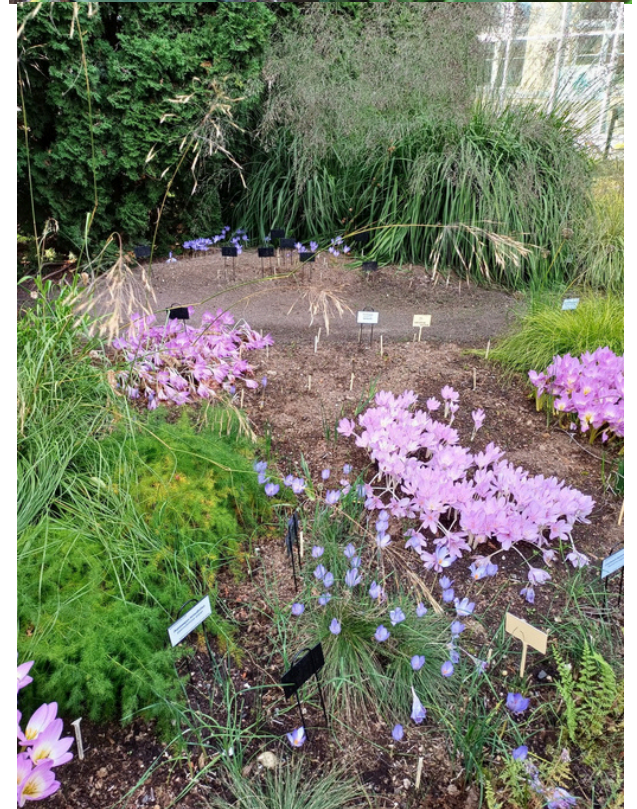
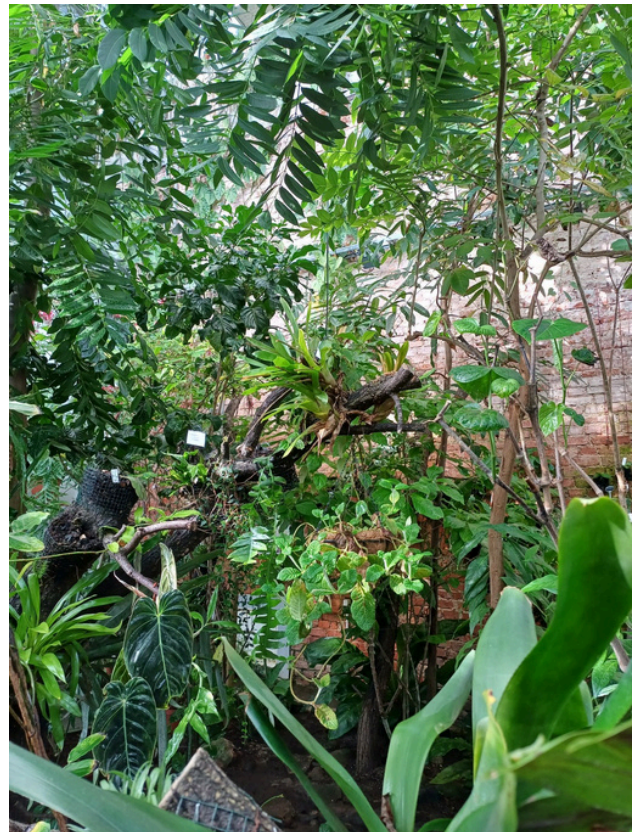

Tartu miesto Oskaro Lutso viešoji biblioteka bendradarbiauja su dauguma miesto kultūros įstaigų, rengia bendrus projektus, edukacijas, rūpinasi išskirtine gyventojų ir miesto svečių kultūrine patirtimi.

Įvairiapusis Tartu kultūrinis gyvenimas

2024 metais Tartu – Europos kultūros sostinė. Šis nedidelis jaukus ypatingos dvasios miestas tikrai turi kuo pasididžiuoti: seniausiu ir

Medžiaga šiai apžvalgai surinkta programos „Nordplus Adult“ projekto „Libraries to sustainable communities“ 2023 m. vizito Tartu Oskaro Lutso viešojoje bibliotekoje metu.

Parengė Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos vyriausioji metodininkė analitikė Aušra Gudavičiūtė.

Nuotraukos Gretos Bacevičiūtės, Aušros Gudavičiūtės ir iš interneto svetainės <https://kirjandusfestival.tartu.ee/>